

ЕКОЛОГІЧНИЙ КАЛЕНДАР

2025 рік

Чернігівська обласна універсальна наукова бібліотека
імені Софії та Олександра Русових

Екологічний календар на 2025 рік

Методичний poradник

Чернігів
2024

Укладач Н. Карбовська

Екологічний календар на 2025 рік : метод. poradник / Черніг. ОУНБ ім. Софії та Олександра Русових ; уклад. Н. Карбовська ; відп. за вип. В. М. Примак. – Чернігів, 2024. – 36 с.

Екологічний календар на 2025 рік

Методичний poradник

Укладач Карбовська Наталія Вікторівна

Відповідальна за випуск

В. М. Примак

Комп'ютерний набір

Н. В. Карбовська

Комп'ютерне верстання

О. Ф. Шурубенко

Дизайн обкладинки

О. Ф. Шурубенко

© Чернігівська ОУНБ

імені Софії та Олександра Русових

Вступ

Одним із найважливіших напрямів діяльності бібліотеки в роботі з користувачами є формування екологічного світогляду та екокультури. Публічні бібліотеки, як найбільш демократичні та загальнодоступні установи культури, мають значний потенціал для підвищення рівня інформованості різних верств населення, залучення їх до активної діяльності щодо збереження та поліпшення довкілля, екологічної освіти та просвітництва. Бібліотеки мають систематизований фонд документів з питань екології та суміжних наук, працівники бібліотек вміють систематизувати інформацію, а також професійно застосовувати всі інформаційні канали.

Використання екологічного календаря може надати суттєву допомогу у вивченні і дослідженні питань, що стосуються довкілля.

Пропонований список екологічних дат надає можливість зорієнтуватись в інформаційному просторі і обрати форму бібліотечної роботи. Свої завдання бібліотекарі повинні бачити в тому, щоб різними заходами, зокрема проведенням бесід, оглядів літератури й періодичних видань, організацією книжкових виставок, конкурсів, вікторин тощо, сприяти екологічній освіті користувачів.

ЕКОЛОГІЧНІ ДАТИ

Січень

11 січня – Міжнародний день заповідників та національних парків

18-25 січня – Великий зимовий облік птахів *

28 січня – День відкриття Антарктиди *

29 січня – Міжнародний день мобілізації зусиль проти загрози ядерної війни; прийняття Делійської декларації

Лютий

2 лютого – Всесвітній День охорони водно-болотних угідь; підписання Конвенції про водно-болотні угіддя *

19 лютого – Міжнародний день захисту морських ссавців (День китів)

27 лютого – Міжнародний день полярного ведмедя *

Березень

Лютий-березень – Всеукраїнська екологічна акція з охорони квітів-первоцвітів «Первоцвіт» *

Березень – Всеукраїнська акція «До чистих джерел»

1 березня – Всесвітній день імунітету

3 березня – День дикої природи

14 березня – Всесвітній день дій проти гребель, на захист річок, води, життя

20 березня – Всесвітній день Землі; Всесвітній день відновлення природи (відзначається вперше у 2024 р.)

21 березня – Всесвітній день лісів

22 березня – Всесвітній день води (Всесвітній день охорони водних ресурсів)

28 березня – Всесвітня акція «Година Землі» *

Квітень

1 квітня – Міжнародний день птахів (День зустрічі птахів); підписання Міжнародної конвенції з охорони птахів

7 квітня – Всесвітній день здоров'я

Примітка: для дат з позначкою «*» є рекомендація заходу в «Практичній частині»

12 квітня – «Марш парків» – щорічна міжнародна екологічна акція на підтримку заповідної справи

15 квітня – День екологічних знань

Третя субота квітня – Всеукраїнський день довкілля*

21 квітня – Всесвітній день міграції риб

22 квітня – Міжнародний день Землі

23 квітня – Акція «Зробимо Україну чистою!» (Let's Do It, Ukraine!)

24 квітня – Всесвітній день лабораторних тварин

26 квітня – Роковини Чорнобильської катастрофи. Міжнародний день пам'яті жертв радіаційних аварій і катастроф*

29 квітня – День боротьби за права людини від хімічної небезпеки

Травень

1 травня – Всеукраїнська екологічна акція «Чисте повітря» та день охорони атмосфери від забруднення викидами автотранспорту

2 травня – Всесвітній день тунця

3 травня – День Сонця

8 травня – Всесвітній день мігруючих птахів

9 травня – Рамкова конвенція ООН про зміну клімату

12 травня – День екологічної освіти*

15 травня – Всесвітній день захисту клімату

20 травня – Підписання Конвенції про охорону морських живих ресурсів Антарктики

20 травня – Всесвітній день бджіл

22 травня – Міжнародний день біологічного різноманіття

24 травня – Європейський День парків

31 травня – Всесвітній день проти куріння

Червень

1 червня – День працівників водного господарства України; День меліоратора

5 червня – Всесвітній день охорони довкілля (День еколога)*

5 червня – Конвенція про біорізноманіття*

8 червня – Всесвітній день океанів

14 червня – Декларація Ріо-де-Жанейро про навколишнє середовище і розвиток

17 червня – Всесвітній день боротьби з опустелюванням та посухами; прийняття Конвенції ООН по боротьбі з опустелюванням

23 червня – Орхуська конвенція

Липень

3 липня – Міжнародний день без поліетилену*

7 липня – День працівника природно-заповідної справи України

10 липня – День «Не наступайте на бджіл»

11 липня – Всесвітній день народонаселення

29 липня – Міжнародний день тигра

Серпень

2 серпня (у 2024 р.) – День екологічного боргу*

6 серпня – Всесвітній день боротьби за заборону ядерної зброї

10 серпня – Міжнародний день біодизеля

16 серпня – Міжнародний день безпритульних тварин

19 серпня – Всесвітній день гуманітарної допомоги

19 серпня – День пасічника

29 серпня – Міжнародний день дій проти ядерних випробувань

30 серпня – День народження Національного екологічного центру України

Вересень

1 вересня – День пам'яті видів, винищених людиною

У цей день, у 1914 році, у зоопарку м. Цинцинаті (США) помер останній мандрівний голуб – наймасовіший вид тварин, коли-небудь знищених людиною

11 вересня – День народження Всесвітнього фонду дикої природи (World Wildlife Fund)

15 вересня – День працівників лісу

16 вересня – Міжнародний день захисту озонового шару

18 вересня – Всесвітній день моніторингу якості води

21 вересня – Міжнародний день миру

22 вересня – День без автомобілів

26 вересня – Міжнародний день за повну ліквідацію ядерної зброї

27 вересня – Всесвітній день туризму*

27 вересня – Всесвітній день моря

30 вересня – 1 жовтня – Міжнародні дні спостереження за птахами

Жовтень

2 жовтня – Всесвітній день свійських тварин

4 жовтня – Всесвітній день захисту тварин*

6 жовтня – Всесвітній день охорони місць існування

13 жовтня – Міжнародний день захисту від стихійних лих

15 жовтня – Всесвітній день миття рук

16 жовтня – Всесвітній день здорового харчування*

20 жовтня – Міжнародний день ландшафтів; День прийняття Європейської ландшафтної конвенції

22 жовтня – Міжнародний день без паперу

24 жовтня – Заснування ООН

28 жовтня – День прийняття Всесвітньої хартії природи

31 жовтня – Міжнародний День Чорного моря

Листопад

5 листопада – Всесвітній день поширення інформації про проблеми цунамі

6 листопада – Міжнародний день попередження експлуатації довкілля під час війни та військових конфліктів

11 листопада – Міжнародний день енергозбереження

15 листопада – День вторинної переробки

16 листопада – Конвенція про охорону світової культурної і природної спадщини

18 листопада – Міжнародний день відмови від паління

27 листопада – День без покупок

30 листопада – Всесвітній день домашніх тварин*

Грудень

1 грудня – 31 грудня – акція «Збережи ялинку»*

1 грудня – Антарктичний договір або договір про Антарктику

3 грудня – Міжнародний день боротьби з пестицидами

5 грудня – Всесвітній день ґрунтів

10 грудня – Загальна декларація прав людини та Міжнародний день прав людини

11 грудня – Міжнародний день гір; Кіотський протокол

14 грудня – День вшанування учасників ліквідації наслідків аварії на ЧАЕС

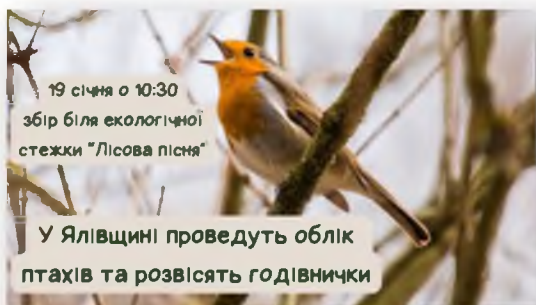
ПРАКТИЧНА ЧАСТИНА

Січень

Великий зимовий облік птахів (18-25 січня)

З 1900 року, з ініціативи американського орнітолога Френка Чепмена, у світі проходить акція «Великий зимовий облік птахів». Щороку в останні вихідні січня тисячі любителів птахів виходять на природу з фотоапаратами та біноклями, щоб підрахувати кількість видів та особин птахів. Ця інформація дуже цінна для науковців-орнітологів, які проводять аналіз отриманих даних і роблять висновки про переміщення видів птахів по планеті та чисельність їх популяцій.

У цій зимовій події можуть брати участь усі охочі. Для цього потрібно занотувати кількість і види птахів, побачених протягом години біля годівниці на подвір'ї, в саду, парку чи водоймі. Головна мета зимового обліку – з'ясувати чисельність птахів і види, які залишилися зимувати поряд із нашими домівками.

Зібрані відомості потрібно внести до Міжнародної бази орнітологічних спостережень (<https://ebird.org/home>). Інформація від кожного волонтера цінна для науковців і має значення не лише для орнітології, але й для охорони природи.

Екологічна вікторина «Зимуючі птахи»

1. Назвіть дев'ять видів осілих птахів нашої місцевості.

(Синиця велика, сорока, дятел строкатий, сич, сова, повзик, ворона, пугач, горобець)

2. Який осілий птах вигодовує пташенят взимку?

(Шишкар)

3. Яких дятлів ви знаєте?

(Строкатий, чорний, зелений)

4. Що птахам страшніше взимку: голод чи холод?

(Голод)

Виставка-вікторина – передбачає наявність питань вікторини й експозицію літератури, яка допомагає знайти відповіді на питання.

5. Які сови водяться в нашій місцевості?

(Сіра, болотяна, вухата)

6. Якого хижого нічного птаха занесено до Червоної книги України?

(Пугач)

7. Яку користь приносять сойки лісовому господарству?

(Сприяють поширенню дерев, природному лісовідновленню)

8. Чим корисний горобець? Де йому споруджено пам'ятник?

(У період розмноження живиться тільки комахами, ними ж вигодує пташенят. Пам'ятник горобцеві споруджено у м. Бостон за знищення комах (сарани)

9. Які птахи прилітають до нас взимку?

(Омелюхи, снігурі, дрозди-горобинники);

10. Чи корисно підгодовувати пташенят, птахів влітку?

(Ні. Тривале вживання неприродного корму, наприклад, хліба, призводить до порушення обміну речовин та хвороб)

День відкриття Антарктиди (28 січня)

Година цікавих повідомлень – може бути тематичного характеру, універсального змісту, присвячена певним особам. Інформація, що прозвучить на заході, має бути цікавою для слухачів, відповідати їхнім інтересам.

Година цікавих повідомлень

«Материк на краю світу»

28 січня 1820 року учасники першої російської антарктичної експедиції (1819–1821) на

човнах «Восток» і «Мирный» під командуванням Ф. Ф. Беллінсгаузена і М. П. Лазарєва офіційно відкрили Антарктиду – шостий і останній відкритий материк. До сьогодні територія Антарктиди не належить жодній країні світу, а її площа становить 13 мільйонів 900 тисяч кілометрів (з них 1,6 млн км складають шельфові льодовики). Термін «Антарктика», як протилежність Арктиці, вперше вжив Марін Тірський у II столітті н.е. Це єдиний континент без часових поясів. Наукові спільноти в Антарктиді, як правило, дотримуються часу, що пов'язаний з їхньою рідною землею, або зв'язують час відповідно до лінії поставки, яка забезпечує їх їжею і важливими речами. Тут можна пройти всі 24 часових пояси за кілька секунд.

1. В Антарктиці є місця, де не було ані дощу, ані снігу вже 2 мільйони років.

У Антарктиді приблизно на відсоткові континенту не буває льоду. Такі райони називаються сухими долинами або оазисом Антарктики.

Вони вважаються пустелями з найсуворішими кліматичними умовами у світі, й австралійські вчені кажуть, що ці райони не бачили дощу або снігу майже 2 мільйони років

2. Перша людина на цьому континенті народилася у 1978 році.

Це Еміліо Маркос Пальма. Його батько очолював загін Аргентинської армії в дослідницькій базі Esperanza. З тих пір на континенті народилися ще десять людей.

3. Найбільший відомий айсберг своїми розмірами перевищував площу Ямайки.

Найбільшим зафіксованим айсбергом у світі був Айсберг В-15, площею 11 тисяч квадратних кілометрів. Це більше, ніж цілий острів Ямайка.

У 2000 році Айсберг В-15 розпався на дрібні шматки та відплив у море.

4. Колись Антарктика була тропічним континентом і може стати ним знову через викиди вуглекислого газу.

Важко повірити, але колись Антарктида була зеленим, тропічним раєм з опосумами та бобрами. Вчені стверджують, що близько 52 мільйонів років тому концентрація вуглекислого газу була удвічі вища, ніж сьогодні, і клімат був набагато суворішим. Проте, на думку науковців, якщо поточні викиди CO₂ будуть зростати, то кількість парникових газів в атмосфері, яка існувала мільйони років тому, може бути досягнута упродовж кількох сотень років.

5. Кліматичні зміни впливають на гравітацію в Антарктиці.

За даними Європейського космічного агентства (ESA), лише за три роки Антарктида втратила стільки льоду, що це спричинило зміну гравітаційного навантаження Землі. Втрата льоду на заході континенту в період з 2009 по 2012 рік фактично спричинила падіння гравітаційного поля над регіоном.

6. Собачі упряжки на континенті заборонили у 1993 році.

Ще у 1911 році собаки доставляли посилки для норвезьких мореплавців під керівництвом Роальда Амундсена. Це була перша експедиція на Південний полюс. Собачі зграї заборонили утримувати через побоювання, що їхній гавкіт може сполохати арктичних тюленів, або вони можуть втекти та зашкодити місцевій фауні.

7. В Антарктиці є два цивільних поселення.

Більше місто – Вілла Лас Естреллас – заснував у 1984 році чилійський диктатор Піночет, який хотів утвердити присутність Чилі в регіоні. Сьогодні це місто є дослідницькою станцією, має школу, лікарню, гуртожиток, поштовий офіс, інтернет, телевізор та покриття мобільного зв'язку.

Інше місто називається Есперанс та служить аргентинською дослідницькою станцією. Взимку в ньому проживає 55 жителів, у тому числі десять сімей та двоє вчителів школи. Місто заснували в 1953 році і саме тут народилася перша людина на континенті.

8. Антарктида – єдиний континент без рептилій та змій.

Зате тут живе багато птахів та ссавців. Вони утворюють колонії та витримують найсуворіші кліматичні умови.

9. В Антарктиці немає офіційно визначеного часу.

Оскільки на континенті практично ніхто не живе, там немає часових поясів. На дослідницьких станціях користуються часом країни, якій станція належить, або часовим поясом найближчої країни.

10. Більшість метеоритів, які були знайдені за час існування людства, знайшли саме в Антарктиці.

Вчені кажуть, що метеорити падають всюди майже з рівною ймовірністю. Однак, якщо вони потраплять, наприклад, у вологі кліматичні джунглі, вологість та кисень можуть їх пошкодити. У Антарктиді, де клімат надзвичайно сухий, корозія майже неможлива. Крім того, знахідку легше помітити на білій крижаній поверхні.

Лютий

Всесвітній День охорони водно-болотних угідь; підписання Конвенції про водно-болотні угіддя (2 лютого)

Щороку 2 лютого відзначається Всесвітній день водно-болотних угідь. Цього дня в 1971 році в м. Рамсар (Іран) за сприяння ЮНЕСКО була підписана Конвенція про водно-болотні угіддя, що мають міжнародне значення, головним чином як середовище існування водоплавних птахів. Набрала чинності 21 грудня 1975 року. Україна приєдналась до Конвенції у жовтні 1996 року.

Мета конвенції – припинити втрати водно-болотних угідь та зберегти існуючі. Завдання конвенції – звернути увагу на проблеми водно-болотних угідь та проблеми раціонального використання ресурсів.

Щороку обирається тема, щоб зосередити увагу та допомогти підвищити обізнаність громадськості про значення боліт. Країни організують різноманітні заходи для підвищення обізнаності: лекції, семінари, прогулянки на природі, дитячі мистецькі конкурси, дні прибирання громад, інтерв'ю на радіо та телебаченні, листи до газет, започаткування нових політик щодо водно-болотних угідь, нових Рамсарських сайтів та нових програм на національному рівні.

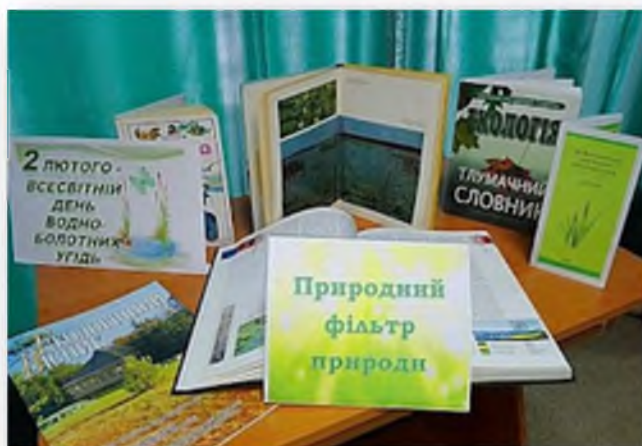
Україна також є однією зі сторін Рамсарської конвенції. На сьогодні мережа водно-болотних угідь міжнародного значення у нашій країні вже нараховує 50 територій, захист та відновлення яких є запорукою збереження біорізноманіття: близько 40% усіх відомих людству видів рослин та тварин оселяються саме у водно-болотних угіддях.

Болота є потужним регулятором екологічної стабільності на планеті. Вони працюють як фільтр, збираючи численні і небезпечні речовини, які потрапляють у поверхневі води із забруднених атмосферних опадів, ґрунтів, водозборів, промислових і побутових стоків. Болота виконують функцію природного пілосмока. Пил має властивість рухатися в бік зниженої температури. Повітря над болотами завжди холодніше, ніж над навколишніми територіями. Тому пил з цих територій рухається до болота і поглинається ним. За рік кожен гектар болота може поглинути до трьох тонн пилу – це майже як вага двох індійських носорогів.

Болота ще називають «нирками» планети, адже за рік гектар болота ще поглинає з повітря 550–1800 кілограмів вуглекислого газу і виділяє 260–700 кілограмів кисню. Це в 7–15 разів більше, ніж може переробити гектар лісу.

На жаль, масштабні осушувально-меліоративні заходи кінця ХХ століття, коли болота вважали непотрібними і навіть «шкідливими» природними утвореннями, після хижацького використання болотних ресурсів, яке спостерігається в наші часи в Україні, охорона торфовищ стала пріоритетною.

Книжкова полиця «Природний фільтр природи»

Міжнародний день полярного ведмеда (27 лютого)

27 лютого у світі відзначається Міжнародний день полярного ведмеда. Його основна мета – поширення інформації про полярних ведмедів і привернення уваги суспільства до необхідності їх охорони. Також йдеться про необхідність вирішувати проблему танення полярних льодів – основну причину загрози зникнення популяції білих ведмедів. Ще однією причиною, яка загрожує життю хижаків, є розробка нафтових родовищ з подальшим забрудненням навколишнього середовища. За приблизними оцінками вчених, сьогодні у світі налічується близько 20-25 тисяч особин білого ведмеда.

Цікаві факти про білого ведмедя

1. Полярний ведмідь є однією з найбільших тварин на землі.
2. Хоча полярний ведмідь білий, при ультрафіолетовій фотозйомці він здається темним.
3. Полярний ведмідь є близьким родичем бурого ведмедя.
4. Полярний ведмідь важить близько пів тонни (450 кг).
5. Хоча полярні ведмеді виглядають білими, їхнє хутро є прозорим.
6. Полярні ведмеді мають шар жиру товщиною 10 см, який їх добре ізолює від низької температури та холодної води. Їх щільна і жирна шерсть тримає їх сухим навіть після довгого перебування у воді.
7. Полярні ведмеді можуть розігнатися зі швидкістю 40 км/год.
8. Не всі мисливські спроби успішні і полярний ведмідь показує сердиту поведінку (ламає шматки льоду і т. ін.), коли він втрачає свою здобич.
9. Як і всі інші ведмеді, вони всеїдні (їдять і рослини, і м'ясо). Протягом літнього сезону ведмеді люблять поїсти ягоди.
10. На відміну від інших ведмедів, вони не впадають в сплячку, а активні протягом усього року.
11. Полярні ведмеді живуть 15-18 років у дикій природі і понад 30 років у неволі.

Березень

Всеукраїнська екологічна акція з охорони квітів-первоцвітів

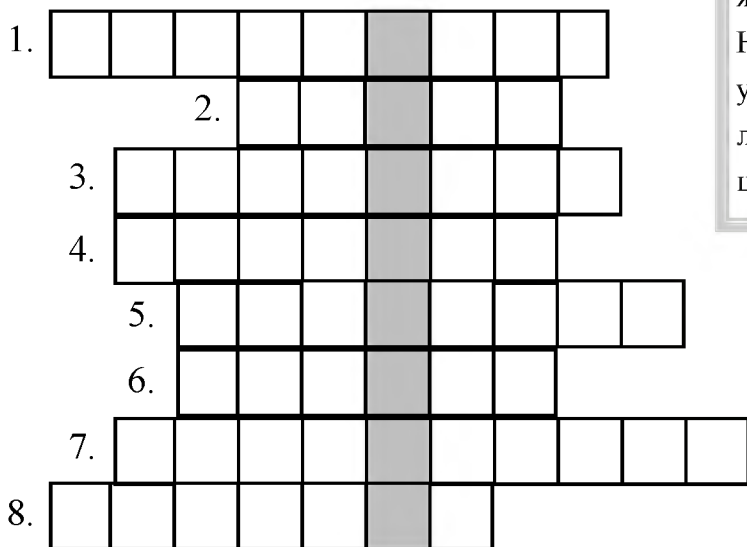
«Первоцвіт» (лютий-березень)

Метою акції «Первоцвіт» є привернення уваги до проблеми охорони лісових рослин, що рано квітнуть. Щоб запобігти винищенню перших весняних квітів, члени Всеукраїнської екологічної ліги ведуть оперативну роботу – припинення торгівлі первоцвітами, що привозять з Карпат, складання протоколів на порушників, проведення рейдів, патрулювання на ринках разом з працівниками МВС, а також пропагандистську та просвітницьку – роздача листівок, звернення до населення про збереження весняних квітів, які знищуються заради фінансової вигоди.

Виставка-кресворд «Первоцвіти»

Розв'яжіть кресворд і прочитайте, який корінь мають більшість раноцвітних рослин.

Виставка-кресворд передбачає обов'язкову наявність кресворда або чайнворда за темою виставки, оформлення його великим планом і представлення літератури, в якій можна знайти відповіді. Одночасно це можуть бути декілька кресвордів, які об'єднує одна тема чи напрямок. На виставці представляється кресворд у збільшеному вигляді, а поряд підбірка літератури до якої можна звернутися, щоб відгадати невідоме слово.

1. Одна з найперших весняних квіток, яка має жовтий колір. (Первоцвіт)

2. Дерево, у якого квіти-сережки з'являються раніше за листочки. (Осика)

3. Трав'яниста рослина, яка вкриває луки, пагорби. Навесні, якщо її зірвати, виділяє рідину, схожу на молоко. (Кульбаба)

4. Лікарська рослина-первоцвіт, яка з'являється у лісі навесні на сонячних місцях. (Примула)

5. Одна із перших лісових квіток. (Пролісок)

6. Назва квіток верби. (Котики)

7. Перша квітка, яка з'являється з-під снігу, тому так і називається. (Підсніжник)

8. Весняна квітка, що має великі червоні, жовті квіти і прикрашає квітники однією з перших. (Тюльпан)

Ключове слово: цибулина.

Всесвітня акція «Година Землі» (28 березня)

У суботу, 28 березня о 20³⁰, люди по всьому світу вимкнуть світло на одну годину – Годину Землі, щоб показати необхідність об'єднаних дій для збереження природи нашої планети. Година Землі – це найбільша світова ініціатива на підтримку збереження планети та сталого використання її ресурсів.

Всесвітній фонд дикої природи, офіційна назва якого на сьогодні World Wide Fund for Nature або «Всесвітній фонд природи» (WWF), спільно з австралійським виданням «The Sydney Morning Herald» наприкінці березня 2007 року провів цікаву і показову екологічну акцію: близько 2100 фірм і компаній австралійського міста Сідней, а також понад 2,2 млн його жителів вимкнули освітлення на одну годину. За цей час енергоспоживання міста було скорочено більше ніж на 10%, що сприяло зменшенню викидів вуглекислого газу в атмосферу. За підрахунками фахівців, ефект від акції був такий, що в місті автомобілів на дорогах нібито стало менше на 48 тисяч. Цю акцію назвали «Година Землі». Ідея прийняла щорічний характер, поширилася і стала популярною в багатьох країнах світу. Проводиться акція в кожен останню суботу березня о 20³⁰. В Україні «Година Землі» об'єднує понад 80 міст, сотні організацій, бізнесів та навчальних закладів. Зовнішнє освітлення вимикають на Хрещатику, біля Софійського та Михайлівського соборів, Театру опери та балету в Одесі, Свято-Успенського собору в Полтаві, Тернопільського та Луцького замків. Свічки запалюють у тисячах домівок та ресторанах, відбуваються акустичні концерти, вогняні шоу, перегляди фільмів на екологічну тематику, екологічні ярмарки та велопробіги.

Квітень

Міжнародний день птахів (День зустрічі птахів) (1 квітня)

Ознайомлення користувачів бібліотеки з Червоною книгою України, до якої занесені понад 33 види птахів. Розповідь про розмаїття пташиного світу: великих

Бібліографічний огляд – це розповідь чи бесіда про книги, побудована за певним планом, що супроводжується розкриттям змісту, оцінкою і рекомендацією творів літератури, які розглядаються.

і малих пташок, вегетаріанців та м'ясоїдних, а також про тих, які населяють природні зони України, зокрема про лелеку.

В Україні лелеку ще називають бусол, черногуз, боцюн, бузько. Безмежно відданий батьківщині, щороку він повертається до свого розлогого гнізда, зазвичай облаштованого поблизу людської оселі. Від прадавніх часів бусла вважають провісником відродження природи, птахом сонця, який приносить щастя. Про лелеку створено багато розповідей, легенд, пісень, віршів. Рекомендується ознайомити присутніх із літературними творами, присвяченими птахам.

Легенда про лелеку

Чому лелека живе біля людей

Було це дуже давно, у прадавні часи, ще тоді, коли на нашій землі плодилася різна звірина. Тоді розвелосся у теплих водах багато всякого гаддя. От люди стали просити Бога, щоб позбавив землю від тієї погані. Послав Бог янгола на землю. Зібрав янгол гаддя у великий мішок, покликав дужого чоловіка і звелів віднести все те і висипати в море. І попередив чоловіка, щоб не розв'язував мішка і не дивився, що є в ньому, бо буде йому зле. Ніс той чоловік мішок до моря не день, не місяць, а довго йшов. Дуже кортіло йому зазирнути всередину, та побоювався. І таки не витримав. Не встиг розв'язати мішок, як звідти ринули жаби, гадюки, черви...

І впало прокляття на того чоловіка: за непослух він став птахом – лелекою. Черногузом, бузьком, буслом – по-різному стали люди його називати. Ходить ото він по болоту та дзьобом довжелезним визбирує гадюк, вужів, інше гаддя, аби не побільшало його на землі, аби не розповзалосся межі людей. Має виловити всю погань на світі. Як те зробіть, то знову стане людиною.

Коли ж бачить бузько, що й між людьми недобре, то стане нерухомо на одній нозі і плаче гірко. А як бачить добро між людьми, то калатає своїм дзьобом. То він так радіє.

Відлітає лелека у далекі теплі краї і завжди знаходить дорогу в рідну оселю, приносить на своїх крилах весну людям. А який він добрий сім'янин! Як шанує свою подругу, допомагає їй. Він добрий батько, пильно доглядає своїх пташенят. Вірнішого подружжя, як лелеки, нема. Вони паруються раз і назавжди. Якщо одне з них гине, то друге живе далі самотньо.

День екологічних знань (15 квітня)

Щорічно 15 квітня у багатьох країнах світу відзначається День екологічних знань. Основна мета свята – просування екологічних знань і формування екологічної культури населення, інформування громадськості про стан справ в області екологічної безпеки та про стан навколишнього середовища, а також виховання і підготовка громадянина, який вміє мислити екологічно.

Всеукраїнський день довкілля (третя субота квітня)

День навколишнього середовища відзначається в Україні щорічно у третю суботу квітня з 1998 року згідно з Указом Президента України від 16.08.1998 № 855/98 «Про День довкілля».

Цього дня громадські організації проводять заходи, спрямовані на поліпшення стану навколишнього середовища, очищення водних джерел, озеленення, збереження заповідних об'єктів, поширення екологічних знань.

Для відзначення дня довкілля можна провести екологічну акцію «Подаруй бібліотеці Зеленого друга» – подарувати бібліотеці кімнатні рослини. В бібліотеці можна організувати тематичний перегляд «Світ кімнатних рослин». Можна висадити квіти, кущі та дерева або прикрасити зали бібліотеки вазонами. Це гарний привід разом зробити бібліотеку та її територію ще кращою.

Роковини Чорнобильської катастрофи (26 квітня)

*Приклади книжково-ілюстративних виставок,
(Чернігівська ОУНБ імені Софії та Олександра Русових)*

«І все перекреслив урановий атом...»

«Чорнобильська трагедія – біль України»

Захід «Гудуть жорстокі дзвони квітня»

Травень

День екологічної освіти (12 травня)

Цей день започаткований у 1992 році, коли на Конференції ООН в Ріо-де-Жанейро при обговоренні проблем навколишнього середовища було підкреслено величезне значення екологічної освіти населення всіх країн світу в реалізації стратегії виживання і для сталого розвитку людства.

У рамках проведення свята бібліотеки організовують дні відкритих дверей, проводять природоохоронні акції, виставки та конкурси в шкільних і дошкільних установах, готують тематичні програми на телебаченні та радіо, оглядові статті в періодичних виданнях. Всі охочі долучаються до очищення від сміття парків, зелених зон, берегів річок, саджають нові дерева і кущі. Прикладом відзначення свята може бути екологічна освітньо-наукова конференція «Екологічні проблеми Чернігівської області на фоні екологічних проблем України» в Чернігівській ОУНБ імені Софії та Олександра Русових.

Червень

Всесвітній день охорони довкілля (День еколога) (5 червня)

День інформації «Екологія: тривоги та надії»:

- перегляд нових надходжень з екологічної тематики;
- огляд екологічної періодики (журнали, газети);
- виставка декоративно-прикладних виробів з природних матеріалів «Природа у вашому домі».

У народі вінок, квіти – обов'язкові атрибути народних обрядів, звичаїв. Про них є чимало легенд, переказів.

Цікавинки: «Легенди про квіти»

Легенда про волошку

Красивий юнак Ціанус так захопився польовими квітами, що ходив полями і плів з них вінки. Якось богиня Флора знайшла його хворим. Тоді вона перетворила його на волошку. Ціанус – означає синій.

Легенда про грицики

Колись сільський пастушок Грицько пошкодив ногу. Що робити? Тоді зірвав він жмут невідомої трави, приклав до рани, і вона зажила. Відтоді вдячні нащадки і назвали непоказні квіти – грициками.

Легенда про чорнобривці

Назва чорнобривців пов'язана зі старовинною легендою про майстрів-чоботарів, які виготовляли особливо гарні, святкові жіночі чобітки, що мали яскраво-червоні халяви та чорні голівки – чорнобривці.

Легенда про калину

Було це давно, коли татарські орди нападали на нашу рідну землю. Жила в одному селі дуже гарна дівчина. Помітив її якийсь воєвода, вирішив продати, щоб мати великі гроші. Але дівчина була дуже швидкою, і була б утекла, якби не зачепилася своїм намистом за кущ. Розсипалося намисто. Дівчину було спіймано, так і загинула вона в неволі. А на тому місці виростили кущі з яскраво-червоними плодами. Це була калина.

Завдання: Намалюйте квітку з будь-якої легенди.

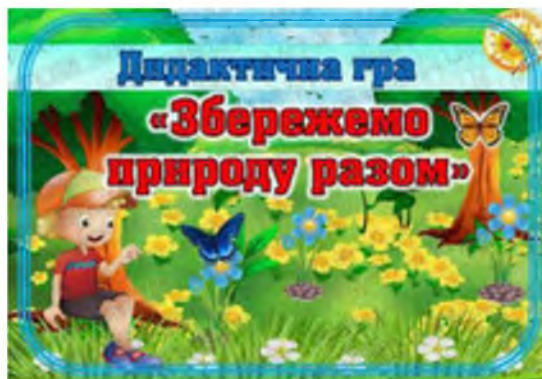
Конвенція про біорізноманіття (5 червня)

Виставка-гербарій передбачає наявність гербарію, книг і періодичних видань про ці рослини. Доцільно залучити до виставки також користувачів бібліотеки.

Екологічна гра «Бережи природу»

Бібліотекар кладе на стіл малюнки із зображеннями рослин, птахів, звірів (травоїдних та хижаків), людини тощо. Пропонує прибрати один із малюнків, наприклад, птаха, нехай діти розкажуть, що станеться з рештою живих об'єктів, якщо на Землі не буде птахів.

Липень

Міжнародний день без поліетилену (5 липня)

З липня в усьому світі відзначають Міжнародний день відмови від поліетиленових пакетів. Цього дня люди обходяться без використання таких пакетів, проводять прибирання та віддають зібраний поліетилен на переробку. Поліетилен вважається одним із перших синтетичних полімерів, які стали відомі людству. Це наймасовіший вид пластмаси, який використовується для виготовлення пакувального матеріалу.

Статистика свідчить:

- 10% від усього сміття, виробленого людьми, – це пластикові пакети;
- пакет, залежно від товщини, розкладається від 100 до 400 років;
- одна людина за рік використовує не менше 500 пакетів. При цьому середня тривалість використання поліетиленового пакета – лише 30 хвилин.

За даними ООН, щороку у світі використовують понад 5 трильйонів поліетиленових пакетів і торбинок. При цьому щорічно до океану потрапляє 8 мільйонів тонн пластикової тари, зокрема й пакетів.

Флешмоб – це заздалегідь спланована масова акція, під час якої велика кількість людей оперативнo збирається в громадському місці, протягом кількох хвилин виконує свої дії і потім швидко розходиться. Бібліотечний флешмоб має на меті інформувати населення про роль сучасної бібліотеки в суспільстві, про нові можливості, заохочення до читання, привернення уваги до книги.

Працівники ОУНБ імені Софії та Олександра Русових на екологічному флешмобі «Екологія в дії: пакетам торба!»

Прищеплення нових екозвичок є завжди хорошою ідеєю. Для користувачів молодшого віку підійде перегляд і обговорення мультфільму про екологічні звички, для інших користувачів можна додати креативності і створити екосумку.

Виготовлення екосумок – це чудовий спосіб не лише зменшити використання пластикових пакетів, але й виявити творчість, підтримати екологічний рух та просувати стильне та стале споживання.

Отже, для організації такого заходу знадобиться:

1. Вибір матеріалів, дизайну та розмірів. Основним матеріалом для екосумок може бути тканина з натуральних волокон, таких як бавовна, джут, бамбук або віскоза.

2. Підготовка прототипу – перевірка на місткість та відповідність передбачуваним цілям. Учні хочуть сумку для краси, дорожній варіант чи для щоденного користування? Чи мають тут бути додаткові кишені, стрічки, прикраси?

3. Виробництво разом із зацікавленими користувачами, а потім додаткова обробка, стилізація.

Популяризація сумок може стати справжнім екотрендом серед користувачів бібліотеки.

Серпень

День екологічного боргу (2 серпня у 2024 році)

Інформаційне повідомлення

День екологічного боргу (День екоборгу) – цей день настає тоді, коли кількість використаних ресурсів перевищує той обсяг, який Земля здатна відновити за рік. Тобто ви-

рубуює більше лісів, ніж може зрости протягом року, або виловлює більше риби, ніж може з'явитися. Таким чином, людство починає «жити в борг» у планети та брати ресурси у майбутніх поколінь. Поняття екологічного боргу виникло у 70-х роках минулого століття. Розраховує день X міжнародна організація Global Footprint Network за такою формулою: кількість ресурсів, які Земля може продукувати/світовий економічний слід (швидкість споживання ресурсів) x на кількість днів на рік. Чим раніше настає День екологічного боргу, тим гірше для планети, і тим більше люди беруть зайвого.

Наприклад, у 1971 та 1972 роках людство використало відновлювані за рік ресурси Землі всього за кілька днів до нового року. Проте з роками дата дедалі більше наближається до початку року.

День екологічного боргу можна розрахувати для кожної країни окремо. Наприклад, для України у 2024 році він настане 2 серпня. Антирекорди належать Катару та Люксембургу, для них цей день уже настав у лютому.

Найекономнішими у плані споживання екологічних ресурсів є Папуа-Нова Гвінея, Індонезія, Еквадор, М'янма, Чад, Ямайка, Малі, Південний Судан та Бенін – у них День екологічного боргу буде у грудні.

День пасічника (19 серпня)

Книжково-ілюстративна виставка «Природи дар безцінний»

Загадки про бджолу для дітей

***

Я працю поважаю,

Все літо літаю у поле до гаю,

Збираю медок

Із різних квіток.

Кого не злюблю,

Того жалом колю.

(Бджола)

***

З квітки на квітку пурхає,
Солодкий нектар збирає,
У вулик його принесе,
У соти мед покладе.

(Бджола)

***

Рано вранці їй не спиться
Дуже працювати подобається
Ось і меду принесла
Це працювита...

(Бджола)

***

Над квіткою вона дзижчить,
До вулика швидко так летить,
Мед свій в комірку заховала,
Як звуть її?...

(Бджола)

***

Зимою спить,
Літом бринить,
Понад садами літає,
Солодку росу збирає.

(Бджола)

***

Цілий день вона літає і з квіток
нектар збирає,
Буде в місті й на селі мед солод-
кий на столі.

(Бджілка)

***

Любить робити мед вона,
Працює так довго
Від ранку і дотемна,
Непосида...

(Бджілка)

***

Не мотор, а гуде, не пілот,
а летить, не гадюка, а жалить.

(Бджола)

***

Смачно ласощі готує –
А не кухарка.
Носить при собі голку,
Хоч і не кравчиня.

(Бджола)

***

Ця маленька трудівниця
Мед збирає як годиться:
Все у вулик, все у соти,
Не цурається роботи!

(Бджола)

***

На узліссі в ряд
Будиночки стоять,
В них мед лежить.
Хто мед сторожить
І в будинках живе,
Незваних гостей не полюбляє.

(Бджоли)

***

Серед літа біля липки
Грають сопілки, скрипки.
Це не скрипки, не сопілки,
То медок збирають...
(Бджілки)

Вересень

Всесвітній день туризму (27 вересня)

Літературно-туристична подорож
«Мій край: знайомий і незнайомий»,
подорож інтернет-ресурсами «Мандруємо
Європою», екскурсійна подорож «Моя
батьківщина».

Віртуальні подорожі – один із видів туризму, що виник завдяки сучасним інформаційно-комп'ютерним технологіям, електронним засобам комунікацій та можливостям інтернету.

Жовтень

Всесвітній день захисту тварин (4 жовтня)

Книжкова виставка «Тварини, що залишили свій слід в літературі», де представлені книжки, головні герої яких всім відомі тварини.

Конкурс-вікторина «Що ми знаємо про тварин?»

1. Відгадайте назву незвичайної риби. Рибалки пристосували її для лову морських черепах. Це робиться так: до її хвоста чіпляється волосінь і риба підкидується черепасі. Вона намертво присмоктується до панцира черепахи, після чого її підтягують до човна разом з черепахою. За уміння прикріпитися ця риба отримала таку назву. (Прилипала)
2. Це найменша пташка на землі. Іноді її звать мухою. Цікаво, що вона вмє літати стоячи і навіть спиною вперед. Живе пташка в тропічних країнах. (Колібрі)

3. Це найбільша ящірка. Живе на острові Комодо. Довжина ящірки – близько 3 м, вага – 150 кг. За такий розмір її також називають драконом. (Варан)
4. На світі дуже багато жаб: усі вони різні і живуть у різних країнах світу. Свої назви багато з них отримали за незвичну зовнішність: живе в траві – отже, трав'яна; з гострою мордою – гостроморда, живе в ставку – ставкова. Ця африканська жаба одержала назву за незвичний рот, який не може широко відкривати. (Вузькорот).
5. Всі знають, що на світі існує дуже багато змій. Живуть вони у лісах, степах, пустелях. Змії хоч і без ніг, але деякі з них можуть «бігати». Цей невеличкий плазун живе в пісках, де є засушені дерева, або ховається у гілках та чекає на здобич. Побачивши пташку або ящірку, змія різко викидає тіло вперед і хапає її. За швидкість їй дали таку назву. (Стріла)
6. Багато комах, риб, пташок має таке забарвлення, що дозволяє їм ховатися в навколишньому середовищі та рятуватися від ворогів. Ця хитра риба також вміє маскуватися. Плоска, як млинець, плаває на боці, а очі – з однієї сторони. Ляже на жовтий пісок – сама стане жовтою: поряд пропливеш – не помітиш. А якщо її спіймати та покласти на шахівницю, то вона стане світлими та темними квадратами. (Камбала)
7. На дні морів росте дуже небезпечна водорість: актинія. Морські мешканці її бояться, бо її щупальці можуть боляче обпекти. А ця рибка, навпаки, дружить з нею: водоростям перепадають залишки їжі, а рибка ховається від ворогів, плаваючи в щупальцях. Зовнішній вигляд у цієї рибки яскравий, веселий. (Клоун)
8. Ви знаєте, що найчастіше птахи в наших краях селяться поодинокі? А на півночі навпаки. Морські птахи селяться всі разом на скелях, де їм легше за все сховатися від ворогів. Ці скелі зверху до низу заселені птахами: шум, крик. Як зветься таке поселення? (Пташині колонії або пташині базари)
9. Які тварини, птахи нашого краю занесені до Червоної книги України? (П'явки, бабки, бражник мертва голова, джміль моховий, жук-олень, рогач звичайний, мідянка звичайна, йорж носар, голуб-синяк, дятел білоспинний, лелека чорний, беркут, шуліка чорний, хом'як звичайний, заєць білий, зубр,

видра річкова, рись, тхір лісовий, голуб-синяк, очеретянка прудка, сорокопуд сірий, дятел білоспинний, дятел зелений, журавель сірий, тетерук, лелека чорний, сиворакша, баранець великий, кулик-сорока, сова болотяна, беркут, змієїд, лунь лучний, орлан-білохвіст, шуліка чорний)

Всесвітній день здорового харчування (16 жовтня)

Інформаційне повідомлення

Мета Всесвітнього дня здорового харчування – залучити увагу громадськості до проблем харчування в сучасному суспільстві.

За даними Всесвітньої організації охорони здоров'я, 80% усіх захворювань пов'язані так чи інакше з харчуванням, а 40% з них – безпосередньо з фактором харчування людини.

Правильне та збалансоване харчування може сприяти не тільки поліпшенню самопочуття, бадьорості, енергійності та активності людини, але також дозволить знизити ризики розвитку серйозних серцево-судинних, онкологічних, шлунково-кишкових та інших захворювань, які значно погіршують якість життя. Для того, щоб істотно змінити своє життя на краще, необхідно правильно харчуватися, не шкодувати часу на приготування здорової їжі, відмовитися від швидкого харчування.

Щоб дотримуватись правил здорового харчування під час війни, не варто повністю вилучати їжу, від якої ви отримуєте задоволення. Встановіть для себе прості правила харчування.

Почніть з невеликих кроків:

- їжте в один і той самий час, не пізніше ніж за три години до сну;
- снідайте нежирним супом, салатом або кашею;
- їжте 4-5 разів на день, дозволяючи собі два перекуси із сухофруктів, горіхів, яблук, ягід;
- їжте повільно, ретельно пережовуйте;

- замініть інгредієнти страв на менш калорійні: майонез – на йогурт, цукор – на мед, цукерки – на сухофрукти;
- додавайте у щоденний раціон салати (із сирих різнокольорових овочів).

Харчуйтеся правильно та не забувайте рухатись!

Листопад

Всесвітній день домашніх тварин (30 листопада)

30 листопада у світі відзначається Міжнародний день домашніх тварин. Ідея про заснування цього свята була озвучена на Міжнародному конгресі прибічників руху захисту природи, що проходив в Італії 1931 року. Тоді різні екологічні організації та природоохоронні товариства заявили про готовність організовувати та проводити різноманітні масові заходи, спрямовані на виховання у людей почуття відповідальності за все живе на планеті, в тому числі і за домашніх тварин.

Відтоді 30 листопада щороку присвячується всім одомашненим тваринам, щоб ще не раз нагадати всьому людству про відповідальність за братів наших менших.

Жива виставка – на цій виставці експонуються не тільки книги, статті з журналів і газет, ілюстровані матеріали, але й передбачається присутність живих істот. Це можуть бути рибки в акваріумі, папуга, хом'ячок, черепаха та ін.

Справжні захисники та борці за права тварин у цей день проводять акції, пікети, флешмоби, виставки кішок та собак.

Фотовиставка «Мій домашній улюбленець»

Грудень

Акція «Збережи ялинку» (1-31 грудня)

У грудні проходить традиційна акція Всеукраїнської екологічної ліги «Збережи ялинку».

Мета акції – спонукати громадян України відмовитися від передноворічного винищення хвойних дерев та показати шкідливі наслідки їх вирубування. Акція спрямована не тільки на попередження незаконної рубки сосен та ялин, а й на формування громадської думки про «ялинкову» проблему шляхом пропаганди заміни живих дерев на композиції з гілля. Використання «лапника», що залишається в лісі на місцях санітарних рубок, лісосіках і навіть інколи спалюється, збереже життя багатьом деревам і дасть суто економічний ефект.

Створити відчуття свята, радісного очікування новорічного дива можна й без знищення дерев. Набагато цікавіше прикрашати соснові чи ялинові гілки, виготовляти традиційні українські «ялинки» – дідухи з колосків, калини, створювати новорічні композиції, які можуть стати гарним подарунком для рідних і друзів та прикрасять домівку, бібліотеку чи робочий кабінет.

Наприклад, можна виготовити новорічну ялинку з шишок.

Для символу Нового року з шишок знадобиться мінімум матеріалів:

- лист щільного картону;
- сухі соснові шишки;
- прозорий полімерний клей (спростить і прискорить процес клейовий пістолет);
- ножиці;

- фарба (гуаш або акрил);
- прикраси (будь-які, які знайдуться в будинку).

Виготовлення:

1. Пофарбуйте шишки, залиште висохнути.
2. Зробіть із картону конус бажаної висоти.
3. Обклеюйте конус шишками по колу, по всій поверхні, починаючи з самого низу.
4. Прикрасьте ялинку. Наприклад, між окремими шишками:
  - ⇒ вклейте смужки мішури;
  - ⇒ додайте новорічні намиста;
  - ⇒ наклейте елементи різного розміру, вирізані з фетру або іншої щільної тканини.

В бібліотеці можна виготовити «ялинку» з книжок, оголосити та провести конкурс «Замість ялинки – зимовий букет», конкурси віршів, казок, оповідань новорічної тематики, малюнків.

Джерела

1. Виховна година «Подорож до країни Довкілля» // Освітній проект «На Урок» для вчителів : сайт. – Електрон. текст. та зображув. дані. – Режим доступу: <http://surl.li/svhoew> (дата звернення: 05.08.2024). – Назва з екрана.
2. Виховний захід «День домашніх улюбленців» // Освітній проект «На Урок» для вчителів : сайт. – Електрон. текст. та зображув. дані. – Режим доступу: <http://surl.li/qrđgmK> (дата звернення: 05.08.2024). – Назва з екрана.
3. День відкриття Антарктиди // Національний екологічний центр України. – Електрон. текст. та зображув. дані. – 2021, 15 лют. – Режим доступу: <http://surl.li/tuxgke> (дата звернення: 05.08.2024). – Назва з екрана.
4. День Землі у школі: 6 креативних ідей для захопливого уроку // Освіторія. – Електрон. текст. та зображув. дані. – Режим доступу: <http://surl.li/lqjnsb> (дата звернення: 05.08.2024). – Назва з екрана.
5. 10 неймовірних фактів про Антарктику, в які не одразу повіриш // Українська правда. Життя : сайт – Електрон. текст. та зображув. дані. – Режим доступу: <http://surl.li/pmjinH> (дата звернення: 05.08.2024). – Назва з екрана.
6. Еко-акція «Подаруй бібліотеці Зеленого друга» до Дня навколишнього середовища // Управління культури, національностей, релігій молоді та спорту Первомайської міської ради. – Електрон. текст. та зображув. дані. – 2023, 16 берез. – Режим доступу: <http://surl.li/htiawb> (дата звернення: 05.08.2024). – Назва з екрана.
7. Екологічна освіта – основа третього тисячоліття // Харківська обласна наукова бібліотека : сайт. – Електрон. текст. та зображув. дані. – Режим доступу: <http://surl.li/znaml> (дата звернення: 05.08.2024). – Назва з екрана.
8. Екологічна освітньо-наукова конференція «Екологічні проблеми Чернігівської області на фоні екологічних проблем України» // Чернігівська обласна універсальна наукова бібліотека імені Софії та Олександра Русових : сайт. – Електрон. текст. та зображув. дані. – 2023, 30 трав. – Режим доступу: <http://surl.li/ruowzv> (дата звернення: 05.08.2024). – Назва з екрана.
9. Екологічний резонанс : метод.-бібліогр. матеріали на допомогу б-кам / Рівн. держ. обл. б-ка. – Рівне : Волинські обереги, 2001. – 43 с.

10. Загадки про бджіл на українській мові для дітей // korusno-znatu.in.ua. – Електрон. текст. та зображув. дані. – 2023, 9 черв. – Режим доступу: <http://surl.li/emmkvc> (дата звернення: 05.08.2024). – Назва з екрана.
11. Книжкова виставка : метод. порадник бібліотекаря. Вип. 3 / Черніг. обл. універс. наук. б-ка ім. В. Г. Короленка ; [уклад. О. Шурубенко]. – Чернігів : [б. в.], 2020. – 43 с.
12. Кросворди «Я пізнаю світ» для учнів 1-4 класів // Освітній проект «На Урок» для вчителів : сайт. – Електрон. текст. та зображув. дані. – Режим доступу: <http://surl.li/nakwhr> (дата звернення: 05.08.2024). – Назва з екрана.
13. Легенди про лелек: велика підбірка для дітей // МАМАBOOK : сайт. – Електрон. текст. та зображув. дані. – Режим доступу: <https://mamabook.com.ua/> (дата звернення: 05.08.2024). – Назва з екрана.
14. Підбірка цікавих фактів про полярного ведмедя // Universe Молодіжне інтернет-радіо. – Електрон. текст. та зображув. дані. – 2015, 27 лют. – Режим доступу: <http://surl.li/eltjuo> (дата звернення: 05.08.2024). – Назва з екрана.
15. Позика у планети: що таке День екологічного боргу і коли він настане // Слово і діло. Аналітичний портал. – Електрон. текст. та зображув. дані. – 2023, 9 черв. – Режим доступу: <http://surl.li/irpnqn> (дата звернення: 05.08.2024). – Назва з екрана.
16. Природоохоронні акції // Всеукраїнська екологічна ліга : сайт. – Електрон. текст. та зображув. дані. – Режим доступу: <https://ecoleague.net/diialnist/aktsii> (дата звернення: 05.08.2024). – Назва з екрана.
17. Пустовіт Н. О. Екологічні задачі, ігри та вікторини : навч. посіб. / Н. О. Пустовіт, З. Н. Плечова. – Київ : Наукова думка, 1995. – 71 с.
18. Санковська Ірина Мечиславівна. Екологічний календар : метод. посіб. для вчителів та кл. керівників / Санковська І. М. ; Нац. акад. пед. наук України [та ін.]. – Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2014. – 27 с.
19. 3 липня – Міжнародний день відмови від поліетиленових пакетів // Чернігівська обласна універсальна наукова бібліотека імені Софії та Олександра Русових : сайт. – Електрон. текст. та зображув. дані. – 2024, 3 лип. – Режим доступу: <http://libkor.com.ua/news/6357-3-lipnja> (дата звернення: 05.08.2024). – Назва з екрана.

20. У Ялівщині проведуть облік птахів та розвісять годівнички // Департамент екології та природних ресурсів облдержадміністрації Чернігівської області : сайт. – Електрон. текст. та зображув. дані. – Режим доступу: <http://surl.li/ibmkbu> (дата звернення: 05.08.2024). – Назва з екрана.

м. Чернігів,

просп. Миру, 41

Тел.: (098)-895-28-93 (viber/telegram)

E-mail: chounb@ukr.net

Вебсайт: www.libkor.com.ua